

Andrius Vitkūnas

PAVYZDYS VISAM GYVENIMUI

Monsinjoras Albertas Talačka buvo vienas iš pirmųjų dvasininkų, su kuriuo Likimas man leido bendrauti. Į bažnyčią atėjau labai pavėluotai. Atgavus Nepriklausomybę, atsirado pagyvėjimas ir didesnis visų noras eiti į bažnyčią. Močiutei pasiūlius, panorau ir aš priimti sakramentus, nes teturėjau tik Krikšto, o Sutvirtinimo ir Pirmosios Komunijos sakramentų neturėjau. Buvau pabaigęs vienuolika klasių ir vasarą prieš dvyliktąją klasę atėjau mokytis.

Tada berniukus kviesdavo patarnauti šv. Mišioms. Pakvietė mane kartu besimokantys vaikai, aš iš smalsumo nuėjau. Tada ir susipažinau su Monsinjoru A. Talačka.

Monsinjoras man skyrė daugiau dėmesio, visgi buvau jau 17 metų, o visi kiti – dešimtmečiai, dvylikamečiai. Matyt, tikėjosi, kad pasuksi dvasininko keliu – kaip dabar suprantu, čia jau pastoracinį darbą dirbo. Man patikėdavo skaityti Šventojo Rašto skaitinius šv. Mišiose – tai buvo didelis dalykas; kitiems vaikams duodavo tik taip paskaityti. Mane jis ir vadino skaitovu; štai, sakydavo, mūsų skaitovas atėjo.

Atsimenu, patarnautojams sekmdieniais duodavo 2 ar 3 litus,. Aišku, galėjai pirkti ką nori, ar saldinius, ar kažką kito, bet jis visada vaikams pasiūlydavo prieangyje yra gera knyga, gal pravartu būtų įsigyti. Kartais ir pats padovanodavo knygų.

Ir nuomonės pasiklausdavo, ir pasitardavo. Man tai buvo labai svarbu – šitoks žmogus klausia, pasitiki. Tokia buvo pažintis. Paskui ir 12 klasėje vis ateidavau patarnauti šv. Mišioms. Tuos metus mes intensyviai bendravome.

Monsinjoras eidavo į renginius, į ateitininkų užsiėmimus. Dažnai pasikviesdavo ir mane, nors ir nebuvo ateitininkas. Turėjo video aparatūrą – ją mažai kas tada turėjo, špitolėj rodydavo filmus. Prisimenu, žiūrėjom apie šv. Ceciliją, jos gyvenimą. Be abejo, juos aptarinėdavome, juk rodydavo ne tam, kad „pabovytų“. Kartais pasakodavo apie šventuosius – po sovietmečio buvo vakuumas, niekas nieko nežinojo, mažai kas buvo iš labai religingos šeimos, tai tą terpę taip ir užpildydavo.

Kalbėdavomės įvairiomis temomis. Patikdavo tie pokalbiai. Man jau buvimas klebonijoje buvo kažkas ypatingo, dvelkiančio tarpukario kultūra, kaip iš „Altorių šešėly“.

Monsinjoras visą laiką atrodydavo kitoks jau kitoks, kad kunigas, bet ir kaip kunigas – kitoks. Jis gyveno tikėjimo gyvenimą; kaip kalbėjo, taip ir gyveno, tuo ir tikėjo. Niekada nepastebėjau jokių susidvejinimų, neatitikimų. Tai buvo kunigas inteligentas, iš tos senojo modelio mažos kaimo, miestelio bendruomenės, kur išskirtiniai būdavo kunigas, mokytojas, policininkas, paštininkas... Monsinjoras suprato, kad kunigas yra visų pirma šviesulys,

pavyzdys vietinei bendruomenei, parapijai. Tada tu negali netinkamai ar banaliai pasielgti, nes tavo tokia pareiga – būti visų priekyje. Ir jis tą pareigą puikiai atliko.

Jo fizinė laikysena ir dvasinė laikysena buvo neatskiriamai susijusios. Aš dar tada, vienuolika klasių tebaigęs, to nesuprasdavau, tik dabar galiu įvertinti. Toks smetoninis inteligentas eidavo lazda ar skėčiu pasiramsčiuodamas, pasitempęs, toks stilingas. Jis ir klaupdavosi tiesia nugara, nesulinkęs, ir eidavo visada tiesus. Būna žmonių, kuriuos tarsi laužia tas tiesumas, o jam tai buvo įgimtas dalykas. Dabar sakyčiau, kad tai buvo vidinės laikysenos išraiška išorėje.

Toks tikras aristokratas bet ko nepasakys, nenusileis iki žemo lygio, visada taktiškas, dėmesingas – ir nuoširdžiai dėmesingas niekada nebūdavo, kad tuščiai paklaus ir negirdės, ką tu atsakei. Net požiūris į maistą buvo aristokratiškas su maistu, kaip ir su bet kokia gėrybe, reikia elgtis atsakingai.

Aristokratiškas buvo ir santykiyje su žmonėmis. Yra ne kartą sakęs, kad kito žmogaus liesti negalima. Visada išlaikydavo atstumą. Ir vaikams labai pabrėždavo, kad kito žmogaus negalima liesti, užtenka tik už rankos pasisveikinti. Ir tą distanciją išlaikydavo visą laiką, ir bendraudamas, ir fiziškai. Iš jo šito galėjai mokytis. Niekada nebūdavo kvailų, tuščių meilikavimų, glostymų. Jo pasakytas geras žodis, pagyrimas, jei tau kažkas pasisekė, jo pastebėjimas buvo daug daugiau negu paglostymas ar padovanotas saldainis. Jis auklėjo savo buvimu, sakyčiau, turėjo prigimtinių pedagoginių talentą.

Man tai buvo vienas iš tų žmonių, prie kurio pats augi ir tobulėji. Negali jo nuvilti, jei ko nors paprašė, net paties menkiausio dalyko negali padaryti bet kaip, nes tavim pasitiki toks žmogus. Jis nežlugdo, o palaiko, tikėdamasis, kad tu gali viską padaryti. Tas įspūdis iki šių dienų išliko labai stiprus. Ir dabar, kai aš pats mokytojauju, dažnai prisimindamas MonsinJORą pagalvoju, kad ir mokiniams labai svarbu jausti, kad tu jais pasitiki, tiki, kad iš jų gali kas nors išeiti. Tai MonsinJORO pamokos.

Jis buvo toks autoritetas, kad nedrąsu būdavo arčiau atsidurti. Atsimenu, turėjo tokią albą, kurią velkamasi ant sutanos, o paskui ant viršaus dar arnotą. Jam susimazgė po kaklu raišteliai, ir paprašė manęs atrišti. Man buvo baisu – toks didis žmogus, rankos dreba, niekaip neatrišu, kuo labiau nervuojuosi, tuo labiau nesiseka. Plūšau gal dešimt minučių, ir niekaip. O jis labai ramiai sako palauksim, nesinervuok...

Dar viena savybė – kategoriškumas, bet jį aš priimu kaip ryškios asmenybės bruožą. Kategoriškas būdavo, kai matydavo žmoguje visišką apsileidimą arba nenorą susivokti tikėjimo dalykuose. Tada žmonėms ir atrodydavo, kad jis piktas, neprieinamas. Bet tai natūralu, jei asmenybė ryški, kiti negali būti abejingi. Nors šiaip nesu girdėjęs, kad ką nors tiesiogiai bartų, priekaištautų. Visus jo priekaištus išsakydavo zakristijonas, o jis – niekada.

Buvo pakankamai temperamentingas, jei jam kas nepatikdavo, tai išsyk įniršdavo. Kala pirštu pirštu į stalą šitas „aulas“, nieko iš jo nebus...

Prisimenu, kad labai vertino tylą. Sekmadieniais, kai po šv. Mišių viskas nurimdavo, visos savaitės šurmulys, kartais prasitardavo „Jūs pagalvokit, kaip džiugu, atsigulkit tyloj, ramybėj, pajuskit sekmadienį“. Tyla jam buvo labai iškalbinga ir reikalinga.

Žinojau, kad jis domėjosi menu, žinojau ir apie tą kolekciją. Atsimenu, kaip jis džiaugėsi ir rodė A. Mackelaitės vitražų eskizus, jam kaip tik buvo atvežęs V. Balčiūnas, berods, tie vitražai turėjo būti bokšte lipant vargonų link. Jie zakristijoje abu su Balčiūnu svarstė, paskui ir mums rodė, aiškino, kad čia lyg tai parengta, bet paskui daugiau nieko apie tai nesigirdėjo.

Suprato ne tik dailę, bet ir muziką. Turėjo labai gerą muzikinę klausą, labai gražiai giedodavo. Atsimenu, per gegužines pamaldas labai gražiai giedodavo, be jokių klaidų.

Niekada nesipasakojo apie save, bet yra prasitaręs, kad jaunam kunigui būti gražiam yra labai sunku... Taip kalbėjo jo asmeninė patirtis.

Dar sakydavo „Koks galingas įrankis žmogaus ranka, kiek turi magnetizmo, kai suskausta man ką nors, aš priglaudžiu ranką, palaikau, tos magnetinės srovės ar laukai viską nuima“.

Bendravome tik metus, o įspūdis liko visam gyvenimui – tai išskirtinės asmenybės bruožas. Baigęs mokyklą, stojau ne į seminariją, o į VDU, į filologiją. Žinoma, jaučiau, kad tikėjosi, jog atrasiu savyje pašaukimo ženklų, gal laukė, kad pats ryšiuos, ateisiu, pasakysiu. Bet nebuvo jokios prievartos, kalbinimo, „zaujinimo“, kad tu būk, tapk – nieko panašaus nebuvo. Ir jokio priekaišto nebuvo. Suprato, didžiavosi ir kitiems pristatydavo – čia mūsų tas anglistas.

Į seminariją įstojau jau baigęs VDU, 1999 m. rudenį, o Monsinjoras gruodį mirė. Aš dar klebonui kun. S. Krumpiauskiui užsiminiau, kad būtų malonu jį aplankyti, bet jis pasakė, kad ligos paveiktam Monsinjorui sunkiai sekasi atpažinti žmones. Jau keletą mėnesių jis sunkiai sirgo. Aš net nežinau, ar jis žinojo, kad aš įstojau; manau, kad ne. O aš jį seminarijoje visą laiką prisimindavau kaip kunigo pavyzdį. Jį laikau savo pirmuoju klebonu.

Neseniai teko perskaityti jo pastabas sau užrašų knygelėse. Nuo pat pirmojo įrašo užburia ir patraukia tikėjimo, vilties ir meilės – trijų didžiųjų krikščioniškųjų dorybių – galia. Koks nuostabus ir tikras krikščioniškosios pasaulėjautos ir dvasingumo pavyzdys! Visos kasdienybės realijos suvokiamos per tikinčio žmogaus pasaulio matymo prizmę, o šis suvokimas lydymas begalinio noro keistis, tobulėti, pradėti naują gyvenimą, visiškai atsiduodant Aukščiausiojo valiai. Šis naujos gyvenimo pradžios troškimas užrašuose ne kartą perfrazuojamas, kartojamas, pabrėžiant daugeliui gerai pažįstamą metaforą tikėjimas = tikėjimas, juk tikėjimas – visų pirma kasdienė, nesibaigianti dvasios kelionė pas savo Kūrėją – viso ko pradžią ir pabaigą. Besikartojantys įrašai apie naują gyvenimą – tai nuoširdus ir

atviras dvasininko prisipažinimas, jog kunigo kelias, kaip ir kiekvieno tikinčiojo, reikalauja daug pastangų ir nuolatinio ryžto atgimti, keltis po nuopolių ir eiti toliau. Šis ryžtas, kaip užrašuose liudija Monsinjoras, neišvengiamai turi būti gaubiamas tylos ir susikaupimo, – dviejų sąlygų, kurias natūraliai vainikuoja nuoširdi malda, leidžianti išverti visas negandas. Dar vienas tokio užrašuose sutinkamo atvirumo pavyzdys yra maldoje išgyvenama dvasininko liga, tampanti tik platesniais vartais į artumą su Dievu. Užrašai traukia ne tik savo tikrumu ir atvirumu, bet ir įrašų stiliaus lakoniškumu. Vargiai rastume daugžodžiavimą. Priešingai, visi žodžiai ir mintys kruopščiai atsijotos, asmeniškai išgyventos, tyloje apibendrintos, gal todėl, atgulusios popieriaus lapuose, tokios iškalbios ir paveikios. Štai vienoje užrašų vietoje beveik savaitę kartojasi tas pats trumpas ir paprastas įrašas „Ačiū Dievui“. Koks iškalbingas Viešpaties artumos liudijimas! Jei vakare sugebama dėkoti ne tik už gražias akimirkas, bet ir už suteiktus išbandymus arba tiesiog už išgyventą dieną, vadinasi, nepamirštamasis buvimas To, kurio valioje visa vyksta.

Šie lakoniški užrašai – tai iškilus dvasininko gyvenimo moralės, etikos ir etiketo principų atspindžiai. Viena yra neabejotina Monsinjoras tuo gyveno, o tai, ką užrašė, manau, yra nesibaigiantis krikščionio liudijimas apie visą žmogaus gyvenimą trunkančią dvasios kelionę ištakų link, liudijimas, padėsiantis ne vienam atrasti atspirtį dvasios sausrose, liudijimas, net ir po dvasininko mirties tęsiantis jo darbą parapijiečių širdyse.

Andrius Vitkūnas